

FRAȚI ȘI SURORI – UN SPECTACOL SEMNAT LEV DODIN sau DESPRE „DORINȚA DE SPERANȚĂ“

De aproape un deceniu, tumele pariziene ale Teatrului Malii, condus de regizorul Lev Dodin, constituie indiscutabile evenimente artistice, plasate la rubrica „à ne pas rater“. După succesul de anul trecut cu spectacolul **Demonii** la Teatrul Bobigny, trupa petersburgheză a oferit publicului francez de la Odéon-Théâtre de l'Europe o serie de reprezentații cu **Frați și surori**, dramatizare a unui roman de Feodor Abramov.

Versiunea actuală a montării prezentate deja la Paris, în 1988, reconfirmă opțiunea stilistică a lui Lev Dodin pentru spectacolele-frescă, insolite ca durată (peste 6 ore) și amploare a trupei (aproape 40 de actori) ce evoluează pe scenă.

Despre Abramov, autorul romanului, mort în 1983, regizorul mărturisește că i-a influențat în mod decisiv întreaga creație și evoluție personală. În acest sens, spectacolul ar putea fi interpretat ca un remarcabil omagiu adus unui maestru. Conceput în 1985, repetat un an și jumătate, respins timp de mai multe luni de Comisia de cenzură, **Frați și surori** depășește însă sfera oricărei opțiuni subiective sau circumstanțiale.

Cronica tragică a unui cătun din nordul Rusiei surprinde o umanitate devastată de mecanismul absurd al istoriei deceniilor '40-'50. Dar, înainte de toate, spectacolul este o impresionantă metaforă a absenței. O comunitate aproape exclusiv feminină – dacă facem abstracție de un infirm și de idiotul satului – trăiește zi după zi absența dureroasă a soților, fraților, fiilor plecați pe front. Ne aflăm într-un univers privat de imaginea tatălui, căreia i se substituie insinuant și pervers vocea fără chip a „tătucăi“ Stalin, „divinitate“ barbară cerând neconținut noi și noi sacrificii. Are loc astfel o „întoarcere în preistorie“, la un matriarhat impus de legi implacabile, în care lupta cotidiană pentru supraviețuire nu este alimentată decât de speranțe și de promisiuni. Speranța că sfârșitul războiului va pune capăt absențelor și promisiunea că „după“, cândva, într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, suferințele prezentului vor fi justificate. Dar la Pekașino, ca și în câmpia Dunării, timpul nu mai are răbdare. Sfârșitul războiului nu e nicidecum un liman, ci, ca în versiunea soresciană a mitului Iona, o ieșire spre înăuntru, în pântecul nesățios al unui alt monstru. Teroarea, procesele, productivitatea, cotele, foamea și obsesia pâinii torturează ființele șiucid fascinația iluzorie a promisiunilor.

Evocarea lumii înghețate din pădurile siberiene mizează pe caracteristica simplitate a mijloacelor scenice utilizate de Lev Dodin. Suntem în contact cu o civilizație a lemnului, închisă în propria suferință de două bariere care delimitează spațiul ficțiunii de realitatea sălii. Decorul variază între sugerarea spațiului natural, deschis – câțiva copaci în care se află suspendate adăposturi pentru păsări – sau a interioarelor austere, marcate de prezența băncilor, meselor, paturilor de lemn.

Însă elementul decorativ care pulverizează monotonia posibilă într-un asemenea dispozitiv scenic este un fel de

plută asamblată din trunchiuri de copaci și animată de o permanentă mobilitate. La începutul celor două părți ale spectacolului, plasată vertical pe fundalul scenei, ea servește de suport pe care se proiectează imagini de arhivă, filmate în timpul războiului sau în perioada imediat următoare. Peste trunchiurile arborilor doborâți, ca și peste trupurile personajelor, defilează imaginile mincinoase ale eroismului comandat sau ale recoltelor-record. Suspendată paralel deasupra scenei și coborînd progresiv și amenințător, puntea de lemn devine capac de sicriu ce se închide peste destinele protagoniștilor. Într-un moment din prima parte a reprezentației, femeile satului ies din iarnă în primăvara îndelung așteptată, să semene ogorul. Gesturile rituale ale aruncării semințelor sunt acompaniate de ritmul unui cântec, în timp ce pluta de lemn transportă semănătoarele către cer. Impactul vizual este neașteptat: metafora scenică înglobează ideea sacralității actului, dar și tragicul infertilității impuse acestei comunități exclusiv feminine. În timp ce femeile urcă spre înalt, spectatorul este antrenat în adâncul fecund al pământului, dar și în

SCENA LUMII

Imagine din spectacolul **Frați și surori** după Feodor Abramov, montat de Lev Dodin la Malii Teatr din Sankt-Petersburg

tenebrele unei istorii care nu obosește să nască monștri.

Frați și surori este o creație care parcurge sintetic traseul unei experiențe istorice particulare și, în aparență, accesibile numai unui anumit public. În acest context, o problemă posibilă ar fi coeficientul de receptare pe care îl poate atinge, să spunem, spectatorul occidental. În realitate, însă, ne aflăm în fața unei false probleme. Vorbind despre suferință și frustrare, despre dragoste și neîmplinire, dar mai ales despre „dorința de speranță“, montarea lui Lev Dodin transgresează circumstanțele spațiale sau temporale și metamorfozează umanitatea într-o imensă familie de „frați și surori“.

ANCA PLATCU